

Opatrovateľky v Rakúsku

**„We are here to help:“ Moral economy of Slovak care work in
Austria**

Katarína Teplická

Fakulta Sociálnych Studií

Masarykova univerzita Brno

- Načrtnutie situácie
- Prístupy k štúdiu migrácie žien – opatrovateliek
- Predstavenie bakalárskej práce
- Návrat do „terénu“ po dvoch rokoch

Načrtnutie situácie

- Ženy zo Slovenska migrujú do Rakúska, kde pracujú ako opatrovatelky seniorov v 2-týždňových cykloch – dva týždne strávia v Rakúsku, dva týždne doma
- Ide zväčša o staršie ženy vo veku 40 a vyššie
- Migrujú AJ muži, no omnoho menej, ide o špecificky „ženskú“ prácu
- Ženy, ktoré ma zaujímajú, pracujú a bývajú priamo v domácnostiach opatrovaných seniorov
- Každé dva týždne sa pri seniorovi vystriedajú s kolegyňou („striedačka“)
- Často sú zamestnané cez agentúru
- Do práce sa dopravujú rôzne, často však špeciálnymi „taxíkmi“ určenými pre opatrovatelky, niektoré majú vlastné auto

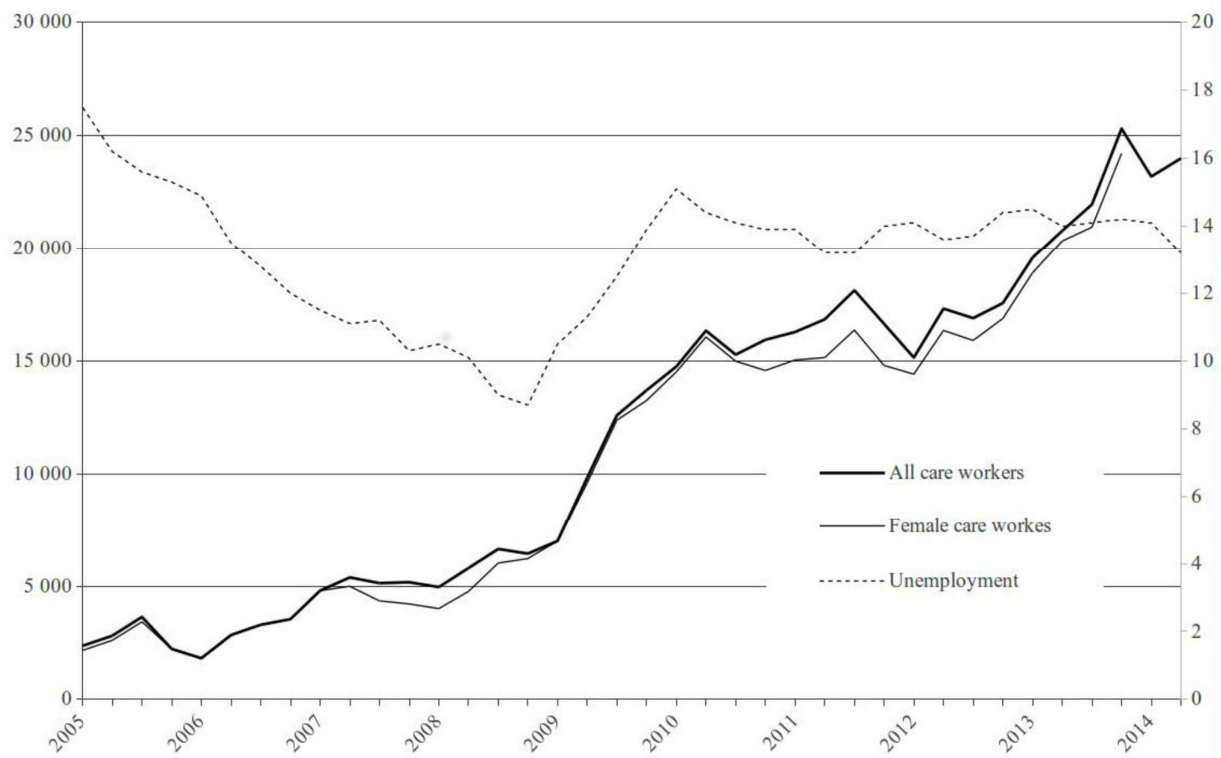
Prístupy k migrácii žien

- 1st approach focusing on welfare policies on demand side – „cash-for-care“ scheme in Austria (1993), post 2006 legalization policies
- 2nd approach focusing on migrants themselves, gender perspective – care chains, care drain, transnational motherhood
- Hochschild – global care chains
- CEE context – Lutz, Palenga-Moellenbeck, Piperno
- ‘migrant in the family model’ - Bettio et al 2006
- ‘care regimes’ (Bettio and Plantenga 2004).

- Concept care drain – problém v kontexte CEE
- ženy migrujúce zo štátov globálneho Juhu často nevidia svoje deti aj 10 rokov, ženy migrujúce za opaterou zo štátov CEE často za prácou skôr dochádzajú (commute) než emigrujú (pri rodine ostávajú čiastočne prítomné.)

Migrácia Slovensko - Rakúsko

- Nárast nezamestnanosti v roku 2009 spojený s nárastom počtu opatrovateliek v Rakúsku
- Okolo roku 2006-2008 legalizácia opatrovateľskej práce v Rakúsku

Zdroj: Bahna ROK

Immediate reason for doing carework in Austria

	1991 – 2006	2007 – 2008	2009 - 2011	Total
job loss / unemployment	24	31	38	32
earnings / finances	65	56	58	60
non economic reasons	9	7	3	6
unclear	2	7	0	3

Zdroj: Bahna ROK

Impulz ísť pracovať

Pochádzam z mesta XX, tam tiež je tá nezamestnanosť taká väčšia ako v Bratislave a na západnom Slovensku... Takže už som počula akože viaceré ženy chodili do Rakúska opatrovať, no tak proste som si povedala , asi budem musieť ísť aj ja. V prvom rade to bola finančná situácia. A že už v mojom veku, že nejakú dobrú robotu nedostanem. Lebo už po 50-tke, málokde ma zoberú. že máte nejaké dobré miesto. Väčšinou sú to také zamestnania, že buď málo platené, alebo také už čo mladí nechcú robiť (Zora).

Most recent developments

Share of carers from Slovakia in Austria is declining (from 83% / 79% in 2008 to 60% / 53% in 2013).

Slovak care workers in Austria face competition from carers from “cheaper” countries – e.g. the share of Romanian carers in Austria is rising (from 7% in 2008 to 31% / 25% in 12 / 2012).

What it means to provide *care*?

Bakalársky predvýskum

- Výber respondentiek – snowball method
- 3 pološtruktúrované rozhovory
- Všetky rozhovory prebehli v Rakúsku u opatrovateliek v práci
- Zaznamenané na diktafón a prepísané
- Následná analýza pomocou kódov a komentárov

- Otázka: aké sú motivácie mojich respondentiek k vykonávaniu tejto práce? (motivácie tu chápem v zmysle toho, čo prispieva k spokojnosti v práci a ku jej interpretácii ako zmysluplnej)

Respondentky

Zora – 58 rokov, má 2 dospelé deti, vdova. Predtým pracovala v Švajčiarsku v domácnostiach. Po krátkej pauze na Slovensku začala robiť v Rakúsku, kde je práve v 4. rodine – pár, primárne opatruje ženu s demenciou.

Elena – 56 rokov, dve dospelé deti. Na Slovensku pracovala v továrni na textil. Deväť rokov pred našim interview začala najprv pracovať ako opatrovatelka v Taliansku, neskôr sa presunula do Rakúska, kde je práve u svojej tretej rodiny a stará sa o starú pani žijúcu so synovcom.

Vlasta – 60 rokov, začala pracovať ako opatrovatelka v Nemecku pred ôsmymi rokmi. Jej súčasná rodina je stará pani a je jej šiestou klientkou. Má šesť dospelých detí.

Všetky pochádzajú z východného Slovenska

Motivácie

- Prvotná motivácia k rozhodnutiu začať pracovať ako opatrovatelka v Rakúsku: finančné ohodnotenie – dalo by sa súhlasiť s Bahnovými závermi
- V rozhovoroch sa ale ženy odkazovali na morálne naratívy obklopujúce prácu opatrovatelky: citová angažovanosť, blízkosť, dôvera, pokora, rešpekt...
- Koncept etiky starostlivosti - Carol Gilligan, Joan Tronto
- Rozdiel medzi „zlou“ a „dobrou“ opatrovatelkou

Z rozhovorov

- „opatrovatel'ka na správnom mieste“
- Zlá vs. dobrá opatrovatel'ka
- Carol Gilligan, Joan Tronto – etika starostlivosti

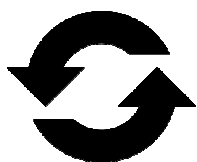
Opatrovateľka na správnom mieste

*No možno mám len šťastie, že sa stýkam iba s takými **dobrými opatrovatel'kami**. Aj keď je pravda, že už som počula, že sú aj **zlé opatrovatel'ky**. Sú aj zlé, určite, ale si myslím, že je určite menej ako tých dobrých. Akože čo poznám, každá jedna robí maximum pre toho starého človeka. Aj keď nemá každý na to nervy, poznala som zo dve, **ktoré sú to proste len kvôli finančnej situácii**. Že by som povedala, že sa **nehodia ako opatrovatel'ky**. (Vlasta)*

Nemajú asi ten cit, k tým starým ľuďom. Že proste akože my musíme zobrať, že my tým starým ľuďom musíme v tej starobe **pomôcť...** Samozrejme, musí byť určitý režim, hej, ale **musíme my aj tomu starému človeku aj urobiť nejakú radosť**, musíme v prvom rade **myslieť na toho človeka**, a nielen prikazovať, zakazovať, to sa nesmie to sa nesmie to sa nesmie. Sú aj také, že ktoré chcú mať rýchlo pokoj, takže potom tam sú len príkazy, zákazy a rýchlo-rýchlo. Rýchlo sa tuto umyte, rýchlo vám dám jesť, aby som ja mala čo najviac času pre seba. Ale hovorím, sú také, ale veľmi málo, aspoň veľmi málo poznám. **Poznám o moc viacej tých dobrých, ktoré naozaj sú opatrovatelky na správnom mieste.** (Zora)

Opatrovateľka musí neustále vyjednávať svoju pozíciu medzi citovou angažovanosťou, akú „správna“ opatera vyžaduje a svojou vlastnou autonómiou

**Citová
angažovanosť**

Autonómia

*Samozrejme že ho treba rešpektovať, akýkoľvek je chorý, tak **ho treba rešpektovať, ale zase si treba vedieť dopredu tie hranice povedať. Že toto ešte znesiem, ale toto už nie, a keď sa to bude opakovať, proste ako keby... ale sú ženy, ktoré majú strach, že pôjdu do inej rodiny a bude to ešte horšie. Toto je mnoho razy taká brzda, aj keď nie je spokojná, že neodíde. A ž potom musí prísť naozaj niečo také vážne že buchne a odíde. (Elena)***

Domácnosť ako pracovisko

*Aj to, že prídeš do novej rodiny tak vlastne si pre nich neznáma, rodina neznáma, tak ťa trošku akoby , ja nevravím že skúšajú, mala som aj to, že **dedo prišiel a kontroloval č je prach utretý, a také , a či viem variť...***

Ale zase keď máš urobenú robotu, tak zase to už je také využívanie, že len aby dačo robila stále, nezniesla žeby som čítala knihu, babka v jednej rodine, ani nezniesla aby som, ani letáky pozerat', nič, proste stále niečo bolo treba akoby robiť. A to ešte treba, a to ešte treba, a ideme do špajze, tam robiť poriadky, no a to nemáš celý deň chuť robiť. A ona to tak akože zneužívala, že však ja ju platím, tak nech robí, tu sto rokov nikto neupratoval, ale prišla opatrovatel'ka, tak nech uprace.

A že vlastne prídete niekde do cudzej domácnosti, kde každá šálka, hrniec, nožík je na inom mieste, ako napr. vy ho máte doma. Nič nie je vaše, či sa musíte deliť s kúpelkou, alebo so záchodom, alebo s rôznymi takýmito vecami, s rodinou, cudzou (Zora).

Zneužívanie práce opatrovateliek

*No pacientka bola dobrá, len zase tí Chorváti (zamestnávateľia) boli po čase trochu divní... Nemali sme toľko tej roboty, tak sme sa ich opýtali, či máme niečo pomôcť. Tak najprv akože boli veľmi radi, a **potom to začali tak zneužívať**, že už absolútne oni nič nerobili, ani na záhrade, ani doma, a už nám to dávali príkazom. **Na to som sa postavila** a hovorím že či majú dojem, že im málo pomáhame s mojou striedačkou, a proste akože nemáme nič proti tomu, ale odtiaľ potiaľ. Že proste my sme tu neni pre nich, aby sme im upratovali dom a záhradu, mileradi pomôžeme, ale zase akože že by nám oni rozkazovali, že s tým už súhlasiť nebudeme (Zora)*

*Niekedy sa aj postavíme proti tomu, povieme že toto sa tak nerobí, ale zo začiatku sa človek bojí otvoriť ústa, (...), lebo človek ešte aj ten jazyk nevie tak dobre, že by sa mohol nejako oháňať tým, a **človek má aj strach, aby vás neposlali domov, a aby ste nezlyhali akože.** (Elena)*

Access, gatekeeping

Terén ako pole vzťahov

Tradičné vnímanie terénu (kultúry) ako ukotveného v mieste nepostačuje

Terén je tam, kde sa odohrávajú ľudské interakcie

Je multilokálny

Je virtuálny (nové médiá)

Fluidita

Návšteva terénu

- 2 návštevy v dedine v Rakúsku
- zúčastnené pozorovanie aj nezúčastnené pozorovanie
- Fotodokumentácia
- Niekoľko neformálnych rozhovorov s opatrovatelkami a Rakúskymi obyvateľmi
- Získavanie kontaktov a nadväzovanie vzťahov

Výskumníčka vs. dcéra

- Premenlivosť mojej pozície v závislosti na situácii
- Určovanie hraníc – čo je osobné, čo je výskum?
- Emočná záťaž

.....Kam ďalej?

Transnacionálna komunikácia a nové médiá

Ďakujem za pozornosť!

(Zdroje?)

(...)